

**การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหาร
จัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษาขอนแก่น เขต 2**

**PARTICIPATORY ACTION RESEARCH FOR
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION
MODEL FOR SMALL SCHOOLS UNDER KHON KAEN
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

สมศักดิ์ ภูมิทอง*

ดร.มณฑนา อินทสมบัติ**

ดร.ภัทรพร เกษสังข์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารจัดการศึกษา 2) ศึกษาความคาดหวังและแนวทางการพัฒนา และ 3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ James, Milenkiewicz & Bucknam มี 4 ขั้นตอน คือ การวินิจฉัย (D) การปฏิบัติตามแผน (A) การวัด (M) และการสะท้อนผล (R) เรียกว่าวงจร DAMR และประเมินรูปแบบ ตามแนวคิดของ Guskey ประกอบด้วย 1) ด้านความเป็นประโยชน์ 2) ด้านความเป็นไปได้ 3) ด้านความเหมาะสม และ 4) ด้านความสอดคล้อง พื้นที่วิจัยเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มครู จำนวน 11 คน กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 10 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 9 คน และนักเรียน จำนวน 151 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) สภาพปัจจุบัน พบว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยังไม่มีประสิทธิภาพ ครูไม่ครบชั้น สอนไม่ตรงตามวิชาเอก และไม่มีห้องปฏิบัติการ งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ การบริหารงานทั่วไปขาดการทำงานที่เป็นระบบ ครูต้องรับผิดชอบงาน 2) ความคาดหวัง พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยากให้โรงเรียนบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการร่วมมือกันกับโรงเรียนอื่น และแนวทางควรมีการพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลน ใช้สื่อการเรียนการสอนร่วมกัน มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน ระดมงบประมาณ การเรียนรวมชั้นเรียนใหม่ และจัดบุคลากรหลักสูตร 3) ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า ในการบริหารโรงเรียน

* ศึกษานิเทศก์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

*** รองศาสตราจารย์ วิจัยและประเมินผล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพได้ดำเนินการบริหารงานแบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนด้วยกัน จำนวน 3 โรงเรียนโดยใช้ชื่อว่า “จิ๊กซอ ทรี อิน วันโมเดล” โดยการบริหารร่วมกันทั้ง 4 งาน

คำสำคัญ : รูปแบบการพัฒนา, การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม, การบริหารจัดการศึกษา

ABSTRACT

This participatory action research for the development of the educational administration model for the small schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2 aimed: 1) to explore the state and problems of the educational administration, 2) to find out the expectation and development guideline for the educational administration model, and 3) to develop the model of the educational administration for the small schools. The concept of James, Milenkiewicz and Buckam (DAMR) was applied for the research methodology which comprised diagnose (D); act (A); measure (M); and reflection (R). The model was evaluated based on the concept of Guskey consisted of the 1) utility, 2) feasibility, 3) propriety, and 4) congruity. The data were gathered from 3 small schools under Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 2. The target group consisted of 11 teachers, 10 school board committee, 9 community leaders, 9 parents and 151 pupils. The research instruments for data collection were focus group discussion, in-depth interview, brainstorming and a questionnaire. The qualitative data were analyzed by content analysis whilst the quantitative data were analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation.

The research results were as follows : 1) The current state was clearly found that the educational administration for small schools was inefficient, low achievement because the inadequacy of teachers thus the number of teachers are not fit to the classrooms. Additionally the teachers did not teach the subject which fit to their potential or graduated. The inadequacy affected the lack of the laboratory. The budget is insufficient for the activities developed the pupils and teachers. The general administration was unsystematic and the teachers are supernumerary which are not teaching. 2) For the expectation, it was found that the stakeholders wanted the schools manage efficiently by co-operation with other schools, and The guidelines as a development the teachers in deficient subjects, the instructional materials are shared, supervision and following up the result must be conformed with each other, budget management is managed together, arrange new classroom and integrates the curriculum from three schools 3) The result of the model development indicated that effective administration was to construct the 3 school network on behave of “Jigsaw 3 in 1 Model”.

Keywords : The Development Model, Participatory Action Research, Educational Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ให้ความสำคัญของการศึกษาโดยได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพในการศึกษาในมาตรา 49 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และ มาตรา 80 (3) กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 กำหนดว่าการจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการดังนี้ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาโดยตรง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2547)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีภารกิจในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยมีพื้นที่บริการจำนวน 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอบ้านไผ่ อำเภอบ้านแฮด อำเภอเปือยน้อย อำเภอชนบท อำเภอฆ้องชัย อำเภอโคกโพธิ์ไชย ในปีการศึกษา 2556 มีจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 210 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 146 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.52

จำนวนนักเรียน 9,618 คน จำนวนครู 843 คน เฉลี่ยครูต่อนักเรียน 1 : 11.40 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2556) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์อัตรากำลังของ ก.ค.ศ. ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1 : 25 ถือว่าเป็นการลงทุนที่สูงมาก และมีผลการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2556) โรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 146 โรงเรียนได้รับการรับรองมาตรฐานจำนวน 126 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 86.30 ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จำนวน 20 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 13.70 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 2, 2556 ข: 1 เขต 2, 2555)

จากสภาพปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ค้นคว้าหาความรู้ร่วมกันตลอดการดำเนินงานระหว่างผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งแต่ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความคาดหวัง แนวทางการพัฒนา และผลการพัฒนา (ภัทราพร เกษสังขม, 2554) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก
2. เพื่อศึกษาความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

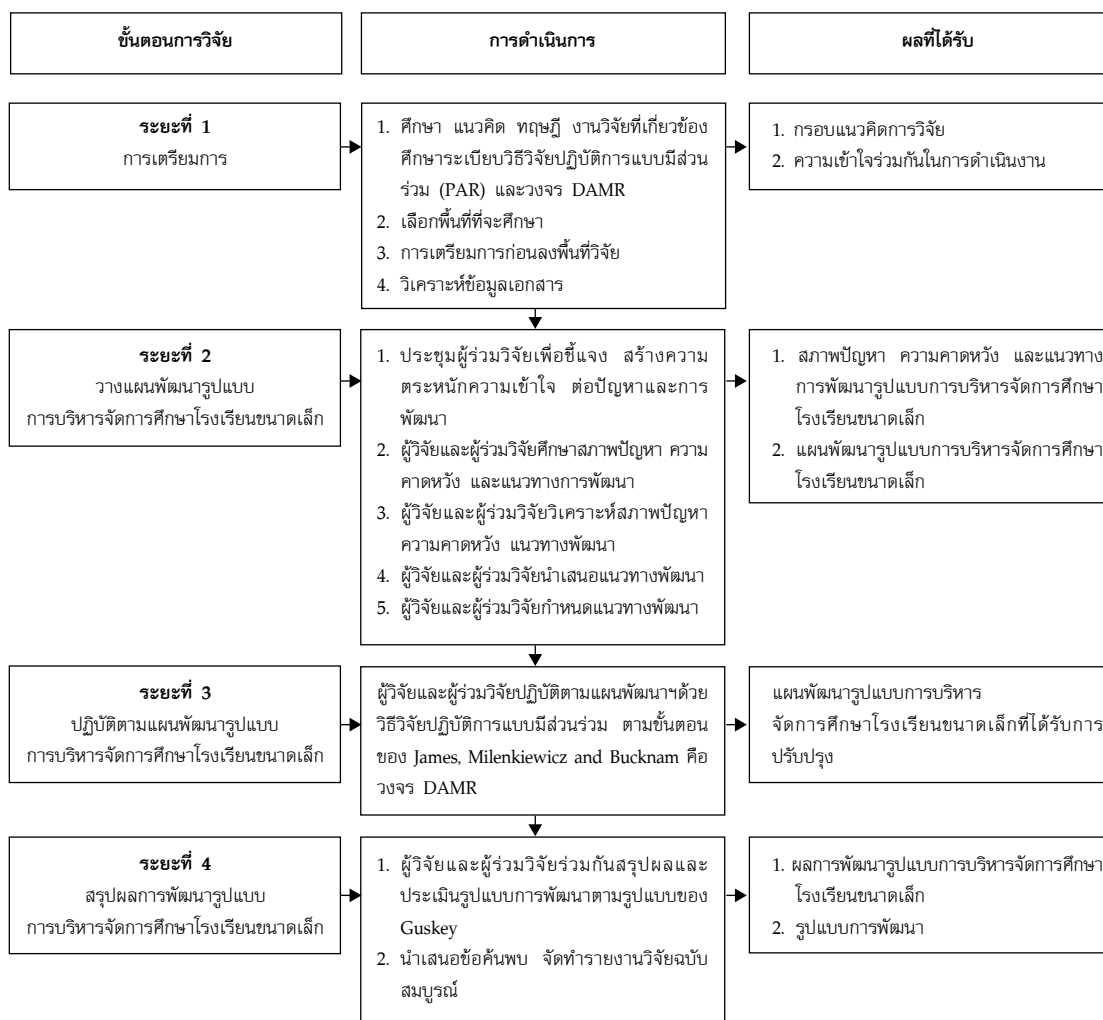
คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน และปัญหาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กเป็นอย่างไร
2. กลุ่มเป้าหมายมีความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กเป็นอย่างไร
3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ

ศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

4. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

ภาพประกอบ 1 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า เมื่อแยกเป็นสภาพการบริหารจัดการศึกษาแต่ละด้าน เริ่มตั้งแต่สภาพการบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า การจัดการเรียนการสอนไม่ครบชั้น ครูที่สอนไม่ตรงวิชาเอกที่สำเร็จ บางครั้งนักเรียนเรียนไม่ครบหลักสูตร สภาพการบริหารงานงบประมาณ พบว่า งบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากทางรัฐบาลมีน้อยไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการศึกษา สภาพการบริหารงานบุคคล พบว่า บุคลากรในโรงเรียน ไม่เพียงพอสำหรับการจัดการเรียนการสอน ครูไม่ครบชั้น และครูไม่ครบทุกสาระการเรียนรู้ นอกจากนี้บุคลากรยังรับผิดชอบงานต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากภาระการสอน และสภาพการบริหารทั่วไป พบว่า สภาพการบริหารงานทั่วไป ขาดการทำงานที่เป็นระบบ ไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ด้านอาคารสถานที่ไม่เพียงพอ ทรุติโธรม หรือยังไม่ได้มาตรฐาน

ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ครูไม่ครบชั้นเรียน ครูไม่ครบวิชาเอก ครูมีภาระการสอนมาก อีกทั้งครูยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอน ทำให้สอนไม่ทัน ไม่มีเวลาตรวจงาน และไม่มีเวลาผลิตสื่อการสอน นอกจากนี้ครูไม่มีการแลกเปลี่ยนปัญหาหรือประสบการณ์การเรียนการสอน ปัญหาด้านการบริหารงานงบประมาณ พบว่า งบประมาณน้อยบริหารจัดการยาก ไม่คล่องตัว ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ครูมีจำนวนไม่เพียงพอกับสาระการเรียนรู้ สอนไม่ตรงวิชาเอก ขาดความรู้เรื่องเทคนิคการสอน และปัญหาการบริหารทั่วไป พบว่า การบริหารงานไม่เป็นระบบ

2. ความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความคาดหวังว่าอยากให้ทุกฝ่ายที่

เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาช่วยกันในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคาดแคลนครูไม่ครบชั้น งบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหาร เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาตั้งแต่ในการร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อไม่ให้โรงเรียนในหมู่บ้านของตนต้องถูกยุบ และการบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ควรมีการพัฒนาส่งเสริมความรู้ความสามารถของครู จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดหาหรือระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการบริหารโรงเรียน มีการนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอน ทั้งภายในและภายนอก มีการจัดหาวิทยากรภายนอกมาช่วย มีการจัดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่เป็นระบบ มีการจัดระดมและจัดสรรงบประมาณ จัดบูรณาการการเรียนรู้รวมชั้นเรียนใหม่เพื่อให้ระดับช่วงชั้นต่อเนื่องกัน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา และช่วยจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ขาดแคลน

3. การพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ผลพบว่า ในการพัฒนาครั้งนี้ ดำเนินการวิจัย 3 วงรอบ สามารถสรุปรูปแบบการพัฒนามาตรการการบริหารทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

การพัฒนาที่ 1 ดำเนินการโดยการจัดให้มีการจัดการเรียนรวมชั้นเรียน โดยการเรียนแบบโรงเรียนเครือข่าย เรียกว่า จักขพริอินวันไม่เดล ซึ่งครูผู้สอนที่จัดเข้าสอนแต่ละชั้นเรียน ยึดวิชาเอก ประสบการณ์ และความถนัดเป็นหลัก จัดชั้นเรียนโดยให้นักเรียนอนุบาลเรียนอยู่ที่โรงเรียนเดิม จัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 6 จัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 และจัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน พัฒนาครูด้านทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ ผลการพัฒนา พบว่า ตอนแรกนักเรียนมีความรู้สึกไม่คุ้นเคยกับการที่ต้องไปเรียนที่โรงเรียนอื่น เป็นการสร้างภาระของผู้ปกครอง และมีความคิดว่าเป็นเสียเวลาในการเดินทาง ในการ

อบรมครูมีศักยภาพมากขึ้น ปัญหาจากวงรอบที่ 1 พบว่า การจัดชั้นเรียนครั้งแรกระดับชั้นเรียนไม่เป็นไปตามช่วงอายุนักเรียนทำให้การจัดกิจกรรมตามหลักสูตรไม่สามารถบูรณาการร่วมกันได้เพราะช่วงอายุนักเรียนไม่ต่อเนื่องกัน ค่าพาหนะรถยนต์รับส่งไม่เพียงพอ และปัญหาเรื่องความปลอดภัยในการเดินทาง

การพัฒนางวงรอบที่ 2 ดำเนินการโดยของบประมาณการเดินทางจากหน่วยงานราชการ จัดบูรณาการการเรียนรวมชั้นเรียนใหม่ให้ระดับช่วงชั้นต่อเนื่องกัน จัดระเบียบการขึ้นลงหรือรับส่งดูแลนักเรียน จัดบูรณาการหลักสูตรเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน และใช้สื่อการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งทางโรงเรียนมีปัญหาเรื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ มีการนำคอมพิวเตอร์มาซ่อมแซมให้สามารถใช้ได้ และซื้อคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม ผลการพัฒนา พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยจัดหาทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน จัดบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกันเป็นหน่วยเนื้อหาเรื่องเดียวกัน และมีการจัดชั้นเรียนแบบรวมใหม่ ให้นักเรียนอนุบาลเรียนอยู่ที่โรงเรียนเดิม จัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 และจัดชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน ครูใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย และนักเรียนมีความขยันส่งงานตรงตามเวลา มีการจัดครูเวร และนักเรียนร่วมกันในการรับผิดชอบดูแลการขึ้นลงรถรับส่งนักเรียน ปัญหาที่พบจากวงรอบที่ 2 พบว่า ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่สอนอยู่ไม่มีวุฒิภาษาอังกฤษโดยตรง และขาดครูสอนดนตรี นาฏศิลป์

การพัฒนางวงรอบที่ 3 ดำเนินการโดยการจัดหาครูที่มีวุฒิวิชาเอกภาษาอังกฤษ จ้างวิทยากรภายนอกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสามารถด้านดนตรีพื้นเมือง และนาฏศิลป์ ผลการพัฒนา พบว่านักเรียนมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และสามารถจัดตั้งวงดนตรีประจำโรงเรียนเครือข่ายจิ๊กซอ ทรี อิน วัน โมเดลได้สำเร็จ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความ

พึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ข้อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก เครือข่ายจิ๊กซอ ทรี อิน วันโมเดล มีประโยชน์ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ครบทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวม มีความเหมาะสมมาก ด้านความเป็นประโยชน์ มีความเหมาะสมมากที่สุด รูปแบบการพัฒนา 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การบูรณาการหลักสูตร ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย การจัดให้มีการนิเทศ และการติดตามผลการจัดการศึกษาจากภายนอกและภายใน การจัดระดมทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ เป็นการจัดหาวิทยากร ภายนอก การจัดชั้นเรียนแบบเรียนรวม ในชื่อ “จิ๊กซอ ทรี อิน วันโมเดล” 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ การระดมทรัพยากร และ การร่วมจัดสรรงบประมาณร่วมกัน 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลน สร้างสื่อมาประกอบการเรียนการสอน จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง อย่างน้อยภาคเรียนละ 3 ครั้ง คือ ก่อนเปิดภาคเรียน ระหว่างกลางภาค และสิ้นสุด 4) ด้านการบริหารทั่วไป รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ จัดโครงสร้างการบริหารจัดการคณะกรรมการเครือข่าย จิ๊กซอ ทรี อิน วันโมเดล เพื่อให้การบริหารจัดการเครือข่าย เป็นระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสนับสนุนการบริหารจัดการ 3) การจัดทำแผนพัฒนาการพัฒนาร่วมกันจากรูปแบบที่สรุปได้จากภาระดมความคิด

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนมีครูไม่ครบชั้นเรียน สอนไม่ตรงวิชาเอกที่สำเร็จไม่ค่อยได้เตรียมการสอน บุคลากรในโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากอัตรากำลังที่โรงเรียนขนาดเล็กได้รับจะเป็นไปตามเกณฑ์อัตรากำลังข้าราชการครูในโรงเรียนประถม

ศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่กำหนดจำนวนครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา 1 คนต่อนักเรียน 25 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) ด้านงบประมาณได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย เพราะการจัดสรรงบประมาณรัฐบาลจะจัดสรรให้เป็นไปตามเกณฑ์รายหัวของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) ดังนั้นเมื่อนักเรียนมีน้อยก็จะส่งผลต่องบประมาณน้อยไปสอดคล้องกับส่วฒนัษย์ ยากองโค (2550) ที่พบว่าได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามรายหัวนักเรียนแต่ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีน้อย ส่วนสภาพการบริหารงานทั่วไปขาดการทำงานที่เป็นระบบไม่ต่อเนื่อง เพราะบุคลากรมีจำนวนจำกัดและมีภาระหน้าที่มาก นอกจากนี้ด้านอาคารสถานที่ไม่เพียงพอทรุดโทรม หรือยังไม่ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับส่วฒนัษย์ ยากองโค (2550) ที่พบว่า ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมตามรายหัวนักเรียนแต่ยังไม่เพียงพอ

ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการบริหารงานวิชาการ พบว่า ครูมีไม่ครบชั้นเรียน ครูไม่ครบวิชาเอกหรือไม่เพียงพอกับสาระการเรียนรู้ ทำให้ครูมีภาระการสอนมาก อีกทั้งครูยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากการสอน ทำให้สอนไม่ทันไม่มีเวลาตรวจงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ ต้นยะ และคณะ (2553) ที่พบว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนมากมีครูไม่ครบชั้น จัดให้สอนมากกว่า 1 ชั้น ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนของนักเรียนไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ปัญหาการบริหารจัดการศึกษาด้านการบริหารงาน งบประมาณน้อย บริหารจัดการยาก ไม่คล่องตัว เช่นเดียวกับเกียรติศักดิ์ วงศ์รักไทย (2548) โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาด้านงบประมาณในการดำเนินการ การขาดแคลนบุคลากร ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นปัญหาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ความคาดหวังต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความคาดหวังว่าอยากให้ทุกฝ่ายที่เป็นผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมกันในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อช่วยแก้ไขปัญหา เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (1970) กล่าวว่า มนุษย์จะเลือกหรือตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นมีสาเหตุหรือแรงจูงใจ โดยอาศัยเหตุผลและปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน มิได้เกิดจากปัจจัยเดียว

แนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า ควรมีการพัฒนาส่งเสริมความรู้ความสามารถของครู จัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดหาหรือระดมทรัพยากร มีการนิเทศติดตามทั้งภายในและภายนอก มีการจัดวิทยากรภายนอกมาช่วย มีการจัดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่เป็นระบบ จัดบุคลากรการเรียนรวมระดับช่วงชั้นต่อเนื่องกัน จัดบุคลากรหลักสูตร มีการประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญ จับบัง (2554) ที่พบว่ารูปแบบที่นำมาใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ การพัฒนาทักษะความชำนาญของครู การแบ่งโครงสร้างงานรับผิดชอบอย่างชัดเจน การนิเทศกำกับติดตาม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก โดยแบ่งตามหลักการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ มีรูปแบบคือ การบุคลากรหลักสูตร ใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย การจัดให้มีการนิเทศติดตามจากภายนอกและภายใน การจัดวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน การจัดชั้นเรียนแบบเรียนรวม ในชื่อของรูปแบบ “จิ๊กซอ ทรี อิน วัน โมเดล ” สอดคล้องกับงานวิจัยของ เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย (2553) ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายด้านวิชาการว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนบริหารและจัดการศึกษาร่วมกัน ในรูปเครือข่าย ดำเนินการนิเทศ พัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้อย่างหลากหลาย ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีรูปแบบคือ การระดมทรัพยากร

เป็นการจัดหางบประมาณจากภายนอกที่ไม่ใช่งบประมาณทางราชการ เช่น การรับบริจาค การจัดทำผ้าป่า และจัดทำผลิตภัณฑ์แปรรูปของโรงเรียน การร่วมจัดสรรงบประมาณ สอดคล้องกับเชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย (2553) ได้เสนอข้อเสนอเชิงนโยบายด้านงบประมาณควรมีการเพิ่มงบประมาณรายหัวและเพิ่มงบอุดหนุนอื่น ๆ เป็นกรณีพิเศษสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการบริหารงานบุคคล มีรูปแบบ คือ การพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลน จัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง อย่างน้อยภาคเรียนละ 3 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรูญ จับบั้ง (2554) ที่พบว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยุทธศาสตร์หนึ่งคือ การพัฒนาระบบการวางแผนและการบริหารจัดการ ได้แก่ พัฒนาทักษะความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานให้กับครู ส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมเพื่อพัฒนา และการนิเทศติดตาม และด้านการบริหารทั่วไป มีรูปแบบคือ จัดโครงสร้างการบริหารจัดการคณะกรรมการเครือข่าย จักขอ ทรี อิน วัน โมเดล เพื่อช่วยในเรื่องการบริหารจัดการเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เครื่องมือบริหาร การจัดโครงสร้างองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการทำงานร่วมกันของหน่วยงานหรือองค์กรจำเป็นต้องมีการจัดระบบและโครงสร้างการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ จะเกี่ยวข้องกับพัฒนาหรือการ

ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ดำเนินการไปอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพนั้นต้องจัดคนให้เหมาะสมกับความสามารถจากนั้นดำเนินตามบทบาทหน้าที่ของตน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ควรนำรูปแบบการบริหารจัดการ เครือข่าย จักขอ ทรี อิน วัน โมเดล ไปปรับใช้โดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนที่จัดเครือข่ายเรียนรวม

1.2 ควรส่งเสริมให้มีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในรูปแบบเครือข่ายเรียนรวม เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเพื่อค้นหาปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งเสริมต่อสมรรถภาพการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อนำผลมาพัฒนาครูอันส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในที่สุด

2.4 ควรวิจัยเชิงอนาคต (Futuristic research) เพื่อกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในทศวรรษหน้า และกลยุทธ์ที่จะทำให้บรรลุสภาพที่พึงประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ วงศ์รักไทย. (2548). การนำนโยบายโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านนาออกและโรงเรียนบ้านปางสา กลุ่มโรงเรียนเวียงสา 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- จรรยา จักรบง. (2554). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เชิดศักดิ์ ศรีสง่าชัย. (2553). ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ภัทรพร เกษลั้งขี้. (2554). การวิจัยปฏิบัติการ. ขอนแก่น : เพ็ญพรินดิ้ง.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2550). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124 ตอนที่ 47 ก ลงวันที่ 24 สิงหาคม 2550. หน้า 15-23.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. (2556 ก). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาประจำปีการศึกษา 2556. ขอนแก่น : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.
- _____. (2556 ข). สรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสาม โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียน 120 คนลงมา) ประจำปีการศึกษา 2556 ปีงบประมาณ 2554-2556. ขอนแก่น : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปี พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย).
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2547). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค.
- สุวัฒน์ชัย ยากองโค. (2550). การศึกษาการนำนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสู่การปฏิบัติ : กรณีโรงเรียนบ้านห้วยกาน โรงเรียนธาตุพระลอ และโรงเรียนบ้านโคกท่า เขตพื้นที่การศึกษาแพร่ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- Vroom, H. V. (1970). *Work and motivation*. Now York : Wiley and Sons.